

Modelaanvraagformulier Vangnetuitkering Participatiewet over 2017

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Gemeenten die een tekort hebben kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor een vangnetuitkering.

De voorwaarden zijn niet ieder jaar hetzelfde, kijk daarom op de website: www.toetsingscommissievp.nl. Op deze website kunt u ook meer informatie vinden over de aanvraagprocedure en de deadline 15 augustus 2018.

Een verzoek Vangnetuitkering Participatiewet over 2017 kan uitsluitend via dit door de minister vastgesteld aanvraagformulier worden ingediend. Het is verplicht om alle onderdelen in te vullen. Dit formulier bestaat uit twee gedeeltes:

1. Verklaring college
2. Instemming gemeenteraad

Bij 1 kiest u tussen 1a of 1b. Indien uw gemeente zowel over 2015 als over 2016 geen vangnetuitkering is verleend, vult u 1a in en laat u 1b leeg. Indien uw gemeente over 2015 en/of over 2016 wel een vangnetuitkering is verleend, vult u 1b in en laat u 1a leeg.

Onderaan het formulier staat meer achtergrondinformatie bij dit formulier, o.a. over de aanvraagprocedure, de wettelijke basis en de relatie met jaarcijfers (SiSa verantwoording) en de ondersteuning van Divosa.

Het formulier gaat door op de volgende bladzijde.

1a. Verklaring college bij eerste verzoek

Indien uw gemeente zowel over 2015 als over 2016 geen vangnetuitkering is verleend, vult u 1a in en laat u 1b leeg. 1a bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Analyse van omvang en oorzaken van het tekort
- B. Uitgevoerde maatregelen om het tekort te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening

Het college van de tekortgemeente verklaart dat zij maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen en geeft daarop een toelichting door het invullen van de onderdelen A, B en C. Bij D volgt ondertekening door het college van de tekortgemeente. Alle onderdelen moeten worden ingevuld.

A. Analyse van omvang en oorzaken van het tekort

Geef in onderstaand tekstveld een analyse op de vermoedelijke of definitieve omvang en oorzaken van het tekort.

- Wilt u in uw analyse de nadruk leggen op factoren die door het college kunnen worden beïnvloed?
- U kunt hierbij gebruik maken van de rekentool verdeelmodel bijstandsbudgetten 2017ⁱ en/of de Benchmark van Divosaⁱⁱ.

Tekstveld

B. Uitgevoerde maatregelen om het tekort te reduceren

Omschrijf in onderstaand tekstveld welke maatregelen zijn uitgevoerd om dit tekort te reduceren.

- Geef waar mogelijk de relatie tussen oorzaken en maatregelen.

Toelichting: De maatregelen kunnen worden getroffen vanaf het moment dat het tekort bekend is of dat men vanuit een prognose het tekort ziet aankomen, tot uiterlijk voor de datum van inlevering van het verzoek (uiterlijk 15 augustus).

Tekstveld

C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen

Omschrijf in onderstaand tekstveld het beoogde effect van de genoemde maatregelen.

- Geef een inschatting van het gezamenlijke beoogde effect of het beoogde effect per maatregel, waarbij kwantitatief of kwalitatief inzichtelijk wordt gemaakt dat er een reductie van het tekort optreedt.

Tekstveld

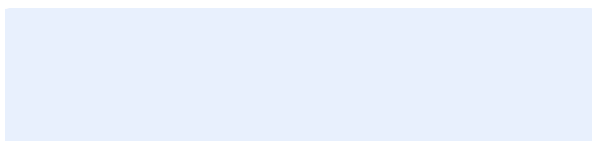
D. Ondertekening

Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen (meer informatie hierover in de toelichting onderaan het formulier).

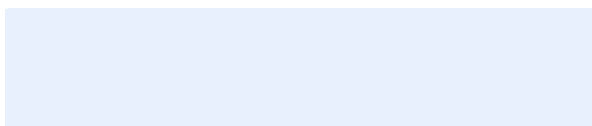
Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente [zet hier de naam van uw gemeente] verklaart dat het voor 15 augustus 2018 maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie.

Datum: [Klik hier om de datum in te voeren](#)

De secretaris,

De burgemeester,

1b. Verklaring college bij een volgend verzoek

Indien uw gemeente over 2015 en/of over 2016 een vangnetuitkering is verleend, vult u 1b in en laat u 1a leeg. 1b bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Analyse van omvang en oorzaken van het tekort
- B. Uitgevoerde *interne en externe* maatregelen om het tekort verder te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening

Het college van de tekortgemeente verklaart dat zij maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen en geeft daarop een toelichting door het invullen van de onderdelen A, B en C. Bij D volgt ondertekening door het college van de tekortgemeente. Alle onderdelen moeten worden ingevuld.

A. Analyse van omvang en oorzaken van het tekort

Geef in onderstaand tekstveld een analyse op de vermoedelijke of definitieve omvang en oorzaken van het tekort.

- Wilt u in uw analyse de nadruk leggen op factoren die door het college kunnen worden beïnvloed?
- U kunt hierbij gebruik maken van de rekentool verdeelmodel bijstandsbudgetten 2017ⁱ en/of de Benchmark van Divosaⁱⁱ.
- De mate van effectiviteit van maatregelen uit voorgaande jaren, kunnen eveneens van invloed zijn van op de omvang van het tekort. Wilt u dit in uw analyse betrekken?

Analyse van omvang en oorzaken van het tekort

Naar aanleiding van een analyse van het tekort op de Participatiewet, specifiek het BUIG-budget, blijkt dat de gemeente Leidschendam-Voorburg wat deze uitgaven betreft een resultaat verwacht over 2017 van € -5.547.872. Het BUIG-budget heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Jaarrekening 2015	Jaarrekening 2016	Jaarrekening 2017
Baten (inkomsten uit terugvordering)	€ 578.331	€ 542.913	€ 700.363
Rijksbijdrage	€ 24.388.278	€ 22.885.756	€ 22.095.216
Uitgaven	€ - 25.366.423	€ - 26.634.455	€ - 27.643.088
Resultaat	€ - 399.814	€ - 3.205.786	€ - 5.547.872

Het tekort op het BUIG-budget beslaat hiermee 25,11% over 2017. Het eigen risico bedraagt in 2017 naar verwachting € 1.933.331. Opgemerkt moet worden dat in bovenstaand overzicht de voorschotregeling ten behoeve van statushouders, waarvan de gemeente Leidschendam-Voorburg eveneens gebruik maakt, geen onderdeel uitmaakt van de Rijksbijdrage.

Oorzaken van het tekort kunnen worden gevat in drie categorieën:

1. Een groei van het cliëntenbestand en de hiermee samenhangende uitgaven
2. De specifieke samenstelling van het cliëntenbestand
3. Wijzigingen in wet- en regelgeving

Ad 1: een groei van het cliëntenbestand en de hiermee samenhangende uitgaven

De prognose van het CPB was een stijging van 1,5% in 2017¹. Het landelijk bijstandsvolume is tussen september 2016 en september 2017 met 1,3% toegenomen, aldus het CBS². In Leidschendam-Voorburg is het bestandsvolume van 1941 cliënten op 31 december 2016 gestegen naar 1965 cliënten op 31 december 2017. Dit betekent een toename van het bestand van 1%. De gemiddelde toename bij gemeenten waarbij het cliëntenbestand is gestegen, is 4,8%³. Ondanks de inspanning in voorgaande jaren en het feit dat de stijging dankzij deze inspanningen lager is dan landelijk verwacht, is het bestandsvolume geleidelijk toegenomen. Dit is ook terug te zien in de jaarlijks stijgende uitgaven, van € 25.366.423 in 2015 naar € 27.643.088 in 2017.

Landelijk zijn er onder andere door het CBS een aantal oorzaken aangewezen die bij hebben gedragen aan de toename van het aantal bijstandsgerechtigden, welke ook bij hebben gedragen aan de lokale stijging van het bijstandsvolume:

- De verhoogde instroom van statushouders. AEF heeft onlangs in opdracht van Divosa een onderzoek uitgevoerd naar de invloed van de instroom van statushouders op het bestandsvolume, en schat de toename als gevolg van deze instroom op 5,5%⁴. In 2017 zijn er 146 statushouders gehuisvest in Leidschendam-Voorburg, waarvan een substantieel deel een bijstandsuitkering heeft aangevraagd. Wanneer dit afgezet wordt tegen het aantal bijstandsccliënten eind 2016, betekent dit een toename van maximaal 7,5% van het bestand.
- Oudere WW'ers, welke na afloop van de WW in de bijstand instromen. Het CBS heeft hier eerder onderzoek naar uitgevoerd, en heeft aangetoond dat de kans dat iemand binnen 12 maanden een baan vindt en uitstroomt uit de WW afneemt naarmate de leeftijd van de persoon in kwestie toeneemt⁵. Deze conclusie geldt mogelijk ook voor werkzoekenden die vallen onder de Participatiewet, los van de eventuele afstand tot de arbeidsmarkt.

Ad 2: de specifieke samenstelling van het cliëntenbestand

In de rekentool verdeelmodel bijstandsbudgetten 2017 is een aantal opvallende afwijkingen te vinden wat betreft de actuele samenstelling van het cliëntenbestand van Leidschendam-Voorburg versus de in het model verwachte samenstelling. Zo bevat het cliëntenbestand aanzienlijk meer alleenstaanden dan wel eenouderhuishoudens en meer 40- en 50-plussers. Daarnaast is er ook een hoger dan verwacht aantal huishoudens met een migratieachtergrond. Tevens is, in verhouding tot het in het model verwachte aantal, een te hoog aantal huishoudens woonachtig in een corporatiewoning. Tot slot blijken er in gelijke mate meer huishoudens met zowel een laag als een midden/hoog HCI (Human Capital Index) dan verwacht deel uit te maken van het cliëntenbestand. In totaal ontvangen er in de gemeente Leidschendam-Voorburg volgens het verdeelmodel 295 huishoudens teveel een bijstandsuitkering.

---

¹ CPB, *Raming van het bijstandsvolume in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2017*, 21 september 2016

² CBS, "Bijstand groeit minder snel," 30 november 2017

³ Binnenlands Bestuur, "Bijstandsbestand groeit in 38 procent gemeenten," 15 februari 2018

⁴ AEF, *Analyse macrobudget bijstand*, 5 december 2017

⁵ CBS, *Werkhervattingskansen na instroom in de WW*, 2012

Uit de Divosa Benchmark Werk & Inkomen voor het samenwerkingsverband Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar⁶ blijkt eveneens dat er in de drie gemeenten sprake is van vergrijzing (een aanzienlijk lager percentage inwoners jonger dan 27 jaar en een aanzienlijk hoger percentage inwoners ouder dan 65 jaar). Daarnaast blijken de volgende opvallende zaken:

- Het instroompercentage is gedaald, van gemiddeld 2,9% in 2016 naar 2,5% in 2017. Het uitstroompercentage is in beide jaren gemiddeld 2,4%. Omdat het instroompercentage nog steeds hoger is dan het uitstroompercentage, blijft het bestandsvolume (conform landelijke ontwikkelingen) stijgen.
- Er heeft ten opzichte van 2016 een verschuiving plaatsgevonden wat betreft de reden van beëindiging van uitkeringen. Er worden naar verhouding minder cliënten bemiddeld naar werk (van 38% naar 34%, waarbij uitgegaan wordt van arbeid in dienstbetrekking of een zelfstandig beroep of bedrijf), maar meer naar onderwijs (van 2% naar 5%). Desondanks zijn er 387 plaatsingen (uitstroom naar arbeid in dienstbetrekking) gerealiseerd in 2017, vergelijkbaar met het aantal plaatsingen in 2016 en meer dan het aantal plaatsingen in 2015 en eerder. Derhalve kan gesteld worden dat in 2017 per saldo meer uitstroom is gerealiseerd. Het aantal beëindigingen vanuit handhaving is hierbij ongeveer gelijk gebleven.
- De gemiddelde jaarprijs van een netto uitkering is voor het samenwerkingsverband hoger dan gemiddeld (gemiddelde samenwerkingsverband € 13.950 in 2017 tegenover een gemiddelde in de benchmark van € 13.450). Hierbij moet worden opgemerkt dat dit voor drie gemeenten onderling verschillend uitpakt: in de rekentool verdeelmodel bijstandsbudgetten 2018 is te zien dat de gemeente Leidschendam-Voorburg slechts iets boven het gemiddelde uitkomt (€ 54 hoger).
- Het bedrag aan met de bijstandsuitkering verrekende inkomsten uit bijvoorbeeld werk of alimentatie is lager dan het gemiddelde en neemt daarnaast geleidelijk af met enkele tientallen euro's per jaar.
- Het aantal ontheffingen blijft, zeker in vergelijking tot het gemiddelde, hoog. In 2016 was gemiddeld 29% van het bestand ontheven van de arbeidsverplichting; in 2017 steeg dit gemiddelde naar 30,5%.
- Waar in 2016 gemiddeld 8% van de cliënten parttime werk had, is dit gemiddelde in 2017 gedaald naar 7%. Hiervoor zijn diverse verklaringen denkbaar, zoals de door- dan wel uitstroom naar fulltime werk als gevolg van het project "Van deel naar heel" (zie verderop in dit onderdeel). Daarnaast zijn de inkomsten van parttime werkende cliënten gestegen, terwijl deze in 2016 juist waren gedaald.
- Het aantal cliënten dat zowel een bijstandsuitkering als re-integratievoorziening ontvangt, is gedaald. In 2016 gold dit voor gemiddeld 87% van de cliënten, in 2017 voor gemiddeld 78,5%. Deze daling is mogelijk te verklaren door het relatief grotere aandeel statushouders in het cliëntenbestand als gevolg van de verhoogde instroom van de afgelopen jaren, waarbij de focus eerst ligt op onder andere de inburgering. Desondanks is het aantal cliënten dat zowel een bijstandsuitkering als re-integratievoorziening ontvangt, aanzienlijk hoger dan bij zowel gemeenten uit de eigen grootteklasse als alle organisaties.

---

⁶ De gemeente Leidschendam-Voorburg maakt onderdeel uit van het samenwerkingsverband Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Wassenaar. De Divosa Benchmark Werk & Inkomen wordt dan ook opgesteld voor de drie gemeenten samen. De benchmarks die geraadpleegd zijn voor deze aanvraag, zijn de standaardrapportage 2016 en de standaardrapportage november 2017.

- Zowel het opgelegde aantal maatregelen, het gemiddelde bedrag hiervan ten opzichte van de totale BUIG-uitgaven als het aantal geconstateerde gevallen vanwege het overtreden van de inlichtingenplicht is in 2016 en 2017 gelijk gebleven. Wel is in 2017 het gemiddeld bedrag aan vorderingen vanwege het overtreden van de inlichtingenplicht gestegen. Hierbij is de dalende lijn (-12% in 2016) voor wat betreft de incassoquote in 2017 ook gecorrigeerd en is deze met 0,4% toegenomen.

Op basis van de informatie uit de Divosa Benchmark Werk & Inkomen kan geconcludeerd worden dat de instroom de afgelopen jaren geleidelijk afneemt en zich nu lijkt te stabiliseren. Daarnaast is de uitstroom naar onderwijs gestegen. Hiermee hangt samen dat het aantal door de gemeente gerealiseerde plaatsingen de afgelopen jaren eveneens is gestegen. Verder blijkt uit de Divosa Benchmark dat inkomsten uit parttime werk hoger zijn, en ook het gemiddeld bedrag van de vorderingen die zijn opgelegd als gevolg van het overtreden van de inlichtingenplicht is gestegen (dit ten opzichte van de totale BUIG-uitgaven). Hier staat tegenover dat de gemiddelde jaarprijs van een netto uitkering hoger is dan gemiddeld. Ook neemt het bedrag aan verrekenende inkomsten geleidelijk af en is het aantal ontheffingen van de arbeidsverplichting gestegen.

Ad 3: wijzigingen in wet- en regelgeving

In aanvulling op het bovenstaande, spelen ook wijzigingen in wet- en regelgeving een belangrijke rol. Hieronder worden verstaan:

- De verhoging van de pensioenleeftijd, waardoor cliënten langer gebruik maken van een bijstandsuitkering. De verwachting is dat deze ontwikkeling, naarmate de tijd vordert en de pensioenleeftijd verder zal stijgen, een grotere doorwerking zal hebben.
- De uitbreiding van de doelgroep Participatiewet met voormalig Wajong en voormalig WSW. Er zijn diverse begeleidingsmogelijkheden voor deze groep, zoals beschut werk en inzet van loonkostensubsidie bij reguliere werkgevers. Desondanks behoort uitstroom uit de bijstandsuitkering niet altijd (direct) tot de mogelijkheden, afhankelijk van de persoonlijke situatie van de cliënt.
- De verkorte duur van de WW, van maximaal 38 naar maximaal 24 maanden, waardoor WW'ers minder gelegenheid krijgen een nieuwe arbeidsplek te verwerven en de kans dat zij uiteindelijk een bijstandsuitkering aan (moeten) vragen toeneemt.

Maatregelen uit voorgaande jaren

Het college heeft voornamelijk invloed op de getroffen en nog te treffen maatregelen op het gebied van instroombeperking en uitstroombevordering. Een toename van het bestandsvolume als gevolg van bijvoorbeeld de verhoogde instroom van statushouders valt buiten de invloed van de gemeente. Daarnaast spelen ook de samenstelling van het bestand en de mate van bemiddelbaarheid een belangrijke rol, waarop het college eveneens weinig invloed kan uitoefenen.

In voorgaande jaren is actief ingezet op het bevorderen van de uitstroom uit de bijstandsuitkering door middel van het zogeheten Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief 2015-2018, dat vorm is gegeven om het risico te beperken van een destijds dreigend tekort op het BUIG-budget volgend op de invoering van de nieuwe verdeelsystematiek in 2014. Dit door middel van het realiseren van (extra) plaatsingen, het terugdringen van aantal Participatiewet-uitkeringen en het beperken van de instroom. Het is denkbaar dat zonder de inzet van de maatregelen uit dit plan het bestandsvolume gedurende de afgelopen jaren verder zou zijn toegenomen dan tot nu toe het geval is geweest.

Voor de uitvoering van het Plan van Aanpak is extra budget vrijgemaakt, ter aanvulling op het reguliere participatiebudget. Uit het plan zijn ook het Actieplan Jeugdwerkgelegenheid⁷ en het Uitvoeringsplan Naleving en Handhaving⁸ bekostigd. Vanaf 2015 tot en met 2018 is vanuit de gemeente Leidschendam-Voorburg ieder jaar € 770.000 beschikbaar (geweest) ten behoeve van het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief.

Maatregelen uit het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief zijn gericht op enerzijds instroombeperking en anderzijds uitstroombevordering:

1. Instroombeperking:

- Doorstroom WW naar Participatiewet: drie maanden vóór het einde van de maximale duur van de WW-uitkering, worden inwoners uitgenodigd voor een informatiebijeenkomst over de WWB en de bijbehorende rechten en plichten.
- Jongeren: voor jongeren geldt de wettelijke wachttijd van vier weken. Tijdens deze periode krijgen zij een voorlichting over de rechten en plichten die zij hebben wanneer zij een bijstandsuitkering ontvangen. Daarnaast worden jongeren die aanspraak kunnen maken op regulier bekostigd onderwijs, sneller doorverwezen.
- Handhaving aan de poort: door middel van een doortastende en strikte invulling van het poortwachtersproces wordt de instroom zoveel mogelijk beperkt. Hierbij is met name aandacht voor risico- en signaalsturing (onder meer een extra screening van de aanvraag en een extra risicocontrole in de vorm van een huisbezoek).

2. Uitstroombevordering:

- Optimale matching: er wordt ingezet op een nieuwe manier van werken, te weten scrum matching, het verbinden van interne instrumenten en afdelingen, optimalisatie van de samenwerking van het UWV en de sociale werkvoorzieningen, en het betrekken van werkgelegenheid in de omliggende arbeidsmarkten.
- Duurzame uitstroom: gericht op het optimaliseren van de samenwerking tussen economie en onderwijs, en het inzetten van de publiek private samenwerking.
- Ontzorgen van werkgevers: er wordt gewerkt aan een intensieve relatieopbouw middels het aanstellen van extra accountmanagers, het promoten van een toolbox met een uitgebreid instrumentarium voor werkgevers, het inzetten van functiecreatie en het vergroten van de zichtbaarheid van het Werkgeversservicepunt Zuid-Holland Centraal.

Eén van de uitgangspunten van het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief is het bevorderen van deeltijdwerk. Cliënten die deeltijd of flexibel werken zijn actief, doen werkervaring op en verlagen de uitkeringslasten. Cliënten worden daarom actief gestimuleerd om te participeren middels deeltijdwerk, en worden zoveel als mogelijk begeleid richting urenuitbreiding. Deze acties zijn geoperationaliseerd in een projectaanpak genaamd "Van deel naar heel".

---

⁷ Een plan gericht op de preventie van schoolverzuim, het (terug)begeleiden van jongeren naar school met als doel het behalen van een startkwalificatie of vakcertificaat, en het (terug)begeleiden naar werk.

⁸ Een plan gericht op de sociaal domein-brede aanpak op het gebied van handhaving.

Ook wordt vanuit het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief inzet gepleegd op Social Return on Investment (SROI). Dit wordt opgenomen in de contractvoorwaarden bij het inkopen of aanbesteden van opdrachten, met als doel het bevorderen de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

In het plan zijn zowel de verhoogde instroom van statushouders als de uitbreiding van de doelgroep Participatiewet met voormalig Wajong en voormalig WSW, benoemd. Van beide onderwerpen is aangenomen dat deze bij zouden dragen aan een toename van het bestandsvolume.

Het beoogde effect van het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief is een jaarlijkse besparing. Deze is gelijk aan de besparing die ten tijde van het opstellen van het plan (2015) als noodzakelijk werd gezien om het risico op een dreigend verminderd BUIG-budget te verminderen. Voor Leidschendam-Voorburg is deze besparing vastgesteld op € 1.300.000 per jaar, waarbij uitgegaan is van een jaarlijkse reductie van het bestandsvolume met 50 cliënten, als ook besparingen gerealiseerd op het gebied van handhaving en deeltijdwerk.

Sinds de invoering van het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief is het aantal plaatsingen tot en met 2016 jaarlijks met gemiddeld ruim 10% toegenomen. Na deze periode zijn er in 2017 uiteindelijk 387 plaatsingen gerealiseerd, 2% meer dan in 2016. Deze jarenlange groei is mede mogelijk gemaakt door de inzet die vanuit het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief gepleegd is. Het uitgangspunt in het Plan van Aanpak is om 50 plaatsingen per jaar extra te realiseren ten opzichte van het aantal plaatsingen in 2014, en hiermee een jaarlijkse besparing te bereiken van € 1.300.000. Zonder deze extra plaatsingen zou niet alleen het bestandsvolume groter zijn, maar ook de hiermee gepaarde kosten. Met ongeveer 240 plaatsingen die door de jaren heen extra gedaan zijn ten opzichte van het aantal gerealiseerde plaatsingen in 2014 is de doelstelling van het Plan van Aanpak (ieder jaar 50 extra plaatsingen) niet alleen behaald, maar zijn hier bovenop nog 90 (240 gerealiseerde extra plaatsingen minus de beoogde 150 extra plaatsingen) extra plaatsingen gedaan. Dit zorgt voor een additionele besparing van € 1.350.000, uitgaande van een besparing van € 15.000 per uitkering.

Desondanks is het netto budgetresultaat de afgelopen jaren geleidelijk gedaald. Ook de prijs van de uitkering, hoewel deze door de jaren heen zowel licht is gestegen als gedaald, is ongeveer gelijk gebleven. Als er geen inzet was gepleegd vanuit het Plan van Aanpak, was de omvang van het tekort nog groter geweest. Het bestandsvolume lijkt nu namelijk langzaam te stabiliseren, mede dankzij de exponentiële groei van het aantal plaatsingen. Waar in 2016 het bestandsvolume gemiddeld toenam met 7,8 cliënten per maand, is dit in 2017 gedaald naar 1,6. Dit ondanks de in onderdeel A genoemde ontwikkelingen (ad 1, 2 en 3).

B. Uitgevoerde maatregelen om het tekort te reduceren

Toelichting bij B

Indien uw gemeente over 2015 en/of 2016 een vangnetuitkering is verleend, is sprake van een aanhoudend tekort. Indien het college nogmaals aanspraak wenst te maken op een vangnetuitkering moet het college verklaren dat (aanvullende) interne en externe maatregelen zijn genomen om alsnog dan wel tot verdere tekortreductie te komen. Het is aan het lokale bestuur om te bepalen of verdere tekortreductie gerealiseerd wordt via de reeds getroffen maatregelen dan wel dat het nodig is om aanvullende maatregelen te treffen.

Voorbeelden van externe maatregelen zijn onder andere consultatie of gebruik maken van goede voorbeelden van andere gemeenten, gebruik maken van een kennisgroep of leercirkel, gebruik maken van de signalen op basis van benchmarking, advies van adviesbureau of maatregelen die na aanleiding daarvan zijn geformuleerd. Indien maatregelen tot stand komen zonder inbreng van externen worden zij als intern aangemerkt. Indien maatregelen met een duidelijk herkenbare inbreng van externen (dus personen of organisaties buiten de eigen gemeente) tot stand komen, worden ze als extern aangemerkt.

De maatregelen kunnen worden getroffen vanaf het moment dat het tekort bekend is of dat men vanuit een prognose het tekort ziet aankomen, tot uiterlijk voor de datum van inlevering van het verzoek (15/08/2018).

Omschrijf in onderstaand tekstveld welke aanvullende interne en externe maatregelen zijn uitgevoerd om dit tekort verder te reduceren.

- Geef waar mogelijk de relatie tussen oorzaken en maatregelen.
- Betrek in uw antwoord de effectiviteit van de maatregelen in eerdere tekortjaren.
- Indien aanvullende maatregelen niet nodig worden geacht, moet dat worden uitgelegd.
- Omschrijf bij een externe maatregel hoe deze tot stand is gekomen, hieruit moet blijken dat het college actief extern consultatie heeft verricht om te komen tot deze externe maatregel.

In de rekentool wordt aangegeven dat, wil Leidschendam-Voorburg uitkomen met het beschikbare budget, er 295 huishoudens (15% van het cliëntenbestand) extra uit moet stromen. Dit naast het feit dat er wat betreft de instroom ook quitte gespeeld moet worden.

Volgend op deze en verdere informatie uit de Rekentools, heeft de gemeente gekozen voor een tweeledige aanpak. Op korte termijn is in 2017 een hernieuwde focus aangebracht in het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief. Dit naar aanleiding van de eerste conclusies uit een analyse van het tekort. Volgend op een evaluatie van de periode 2016 tot en met de eerste helft van 2017, hebben het college en de raad ingestemd met deze gewijzigde aanpak. Dit houdt in dat:

- Er is besloten steviger in te zetten op handhaving. Dit ondanks het feit dat de het uitstroombestand met als reden handhaving (8%) in de Divosa Benchmark Werk & Inkomen vergelijkbaar is met dat van andere organisaties. Speerpunten zijn meer focus op maatregelen ten behoeve van re-integratie en uitstroom, en een verbeterde samenwerking tussen de diverse handhavingsonderdelen. Daarnaast wordt een deel van het cliëntenbestand opnieuw onderzocht.
- Zowel de regionale samenwerking als de samenwerking met andere arbeidsmarktregio's wordt geoptimaliseerd.
- Een aantal bestaande maatregelen wordt ongewijzigd voortgezet. Hieronder vallen het Actieplan Jeugdwerkgelegenheid, het project "Van deel naar heel", de optimalisatie van de samenwerking met economie en onderwijs, de inzet van extra accountmanagers, het beheer van de toolbox instrumentarium werkgevers, functiecreatie en SROI.
- Een aantal maatregelen wordt kritisch bekeken. Het gaat hierbij om de informatiebijeenkomsten voor WW'ers, de begeleiding van cliënten die nog een WW-uitkering ontvangen, de samenwerking met het UWV en SW-bedrijven, de inzet op de publiek-private samenwerking en het bevorderen van deeltijdwerk. Mocht de huidige opzet na evaluatie niet voldoende op blijken te leveren, dan worden deze maatregelen doorontwikkeld.

Naast de aanscherping van het Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief, zoals hierboven omschreven, is een aantal aanvullende maatregelen getroffen. Hierbij moet worden opgemerkt dat, gezien de omvang van het tekort, ervoor is gekozen tijd te besteden aan het verkrijgen van een optimaal inzicht

in het tekort en de onderliggende oorzaken. Dit om in één keer zo efficiënt mogelijk maatregelen te treffen en het tekort te kunnen reduceren.

De gemeente heeft intern een aantal (voorbereidingen op) maatregelen getroffen inzake het eigen beleid en dienstverlening. Omdat deze maatregelen getroffen zijn in de tweede helft van 2017 of later, zijn er nog geen resultaten bekend. Onder deze maatregelen vallen:

- In 2017 is een grote organisatiewijziging in Leidschendam-Voorburg doorgevoerd, waarbij de domeinen Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg verenigd zijn in één afdeling. Hierbij staan integraal werken en handelen, het realiseren van eenduidige en structurele verbinding tussen de domeinen Werk en Inkomen, Wmo en Jeugd, samenwerking met maatschappelijke partners en eenduidige sturing centraal. Op deze wijze sluit de dienstverlening binnen het sociaal domein beter aan op de behoefte van de inwoners die een beroep doen op maatschappelijke ondersteuning.
- Hervorming van de dienstverlening zoals verzorgd door het team Werk. Om zowel de dienstverlening te optimaliseren als de caseload van consultants te stroomlijnen, zijn cliënten ingedeeld in categorieën. Dit op basis van hun afstand tot de arbeidsmarkt in maanden. Door ook de inzet van middelen en/of re-integratietrajecten te koppelen aan de categorieën, wordt de juiste dienstverlening voor de juiste cliënt gegarandeerd en wordt de dienstverlening effectiever en efficiënter, waardoor een hogere uitstroom wordt gerealiseerd. Omdat hier in de tweede helft van 2017 is begonnen, zijn er nog onvoldoende resultaten bekend. Deze maatregel geldt als algemene maatregel, om zo op alle mogelijke terreinen zoveel mogelijk winst te behalen.
- Intensivering van het debiteurenbeleid. In 2014 is al gestart met een extra inhaalslag en dit heeft geleid tot het incasseren van meer en enkele incidentele grote bedragen in 2014 en 2015. In 2016 is dit teruggelopen, met een negatief effect op de prijs van de uitkering. In 2017 is gestart met een geoptimaliseerde werkwijze debiteuren waarbij klantgerichter en efficiënter gewerkt wordt door een betere verdeling van werkzaamheden en meer persoonlijke aandacht richting debiteur. Om een extra impuls te geven aan deze nieuwe werkwijze, is hier meer capaciteit op ingezet.
- In 2018 wordt een nieuw arbeidsmarktbeleid opgesteld. Speerpunten hierin zijn gebaseerd op zowel de Divosa Benchmark Werk & Inkomen, de bestandsanalyse van het CBS (zie uiteenzetting getroffen externe maatregelen verderop in dit onderdeel) als ook de eigen, verdiepende analyse, en omvatten:
  - Ontheffingen. Uit de Divosa Benchmark blijkt dat het aantal ontheffingen voor het samenwerkingsverband rond de 30% lag in 2017. Bij gemeenten uit de eigen grootteklasse lag dit aandeel rond de 16%, en bij alle organisaties die deel hebben genomen aan de benchmark rond de 13%. Een verdere analyse zal worden uitgevoerd, waarna de huidige aanpak wordt hernieuwd.
  - Ouderen. Uit onderzoek van het CBS, uitgevoerd voor de gemeente Leidschendam-Voorburg, blijkt dat 42% van het cliëntenbestand bestaat uit inwoners van 50 jaar en ouder. Zij vormen, zoals vermeld in onderdeel A ad 1, geen gemakkelijk bemiddelbare doelgroep. Daarom zal een nieuwe aanpak worden opgesteld om zo de uitstroom ook onder deze doelgroep te maximaliseren.
  - Statushouders. De instroom van statushouders, zoals vermeld in onderdeel A ad 1, heeft voor een toename van het bestandsvolume gezorgd. Om hier niet alleen op in te spelen maar ook om de participatie in de maatschappij, de deelname aan onderwijs en de uitstroom naar werk te bevorderen, is deze doelgroep op voorhand als speerpunt benoemd in het nieuw op te stellen arbeidsmarktbeleid.
  - Het granieten bestand. Wanneer het granieten bestand wordt gedefinieerd als het minimaal vier jaar ontvangen van een bijstandsuitkering, behoort 37% van het cliëntenbestand van de gemeente Leidschendam-Voorburg tot het granieten

bestand. Deze doelgroep heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt en is daarom moeilijk bemiddelbaar.

Op deze terreinen zullen nieuwe maatregelen getroffen worden waarbij als doelstelling geldt deze doelgroepen waar mogelijk zo goed en zo snel mogelijk naar werk te begeleiden.

- In 2018 wordt tevens een nieuw handhavingsplan opgesteld. Hierbij wordt ingezet op een intensivering van de huidige aanpak. Opgemerkt moet worden dat het percentage beëindigde bijstandsuitkeringen met als reden handhaving in de Divosa Benchmark Werk & Inkomen niet of nauwelijks afwijkt van dat van gemeenten uit de eigen grootteklasse als ook het gemiddelde van alle organisaties. Desondanks wil de gemeente middels een verstevigde aanpak de resultaten optimaliseren om zo het tekort verder terug te dringen.

Naast het treffen van interne maatregelen, heeft de gemeente ook consultatie verricht om te komen tot aanvullende, externe maatregelen:

- Leidschendam-Voorburg werkt samen met het CBS in een Urban Data Center. Hierbinnen bundelen de gemeente en het CBS hun krachten om zo onder andere beleidsvragen te beantwoorden en lokale implicaties van ontwikkelingen inzichtelijk te maken. Naar aanleiding van deze samenwerking heeft de gemeente het CBS verzocht een aantal onderzoeken uit te voeren:
  - Een onderzoek naar bijstandsgerechtigden in 2017, waarbij de samenstelling van het bestand in kaart is gebracht. Hierbij gold als uitgangspunt de informatie uit de Rekentool, waardoor binnen het onderzoek extra aandacht is besteed aan ouderen en het granieten bestand.
  - Een onderzoek naar de effectiviteit van re-integratietrajecten in 2018, waarbij gekeken is naar de gepleegde inzet en de resultaten die hiermee behaald zijn door de jaren, zoals de duurzaamheid van plaatsingen.
- Volgend op het onderzoek van het CBS naar bijstandsgerechtigden, heeft de gemeente zelf een aanvullend onderzoek verricht. Hierbij heeft het onderzoek van het CBS als input gediend, zijn bepaalde aandachtspunten geïdentificeerd en is hier verdieping in gezocht. Dit om het inzicht in de bestandssamenstelling te optimaliseren.
- In samenhang met het onderzoek naar de effectiviteit van re-integratietrajecten, heeft de gemeente ook de effectiviteit van re-integratietrajecten op inhoud (per aanbieder) laten onderzoeken. Dit in samenwerking met het onderzoeksbureau Adjust – Sociaal Resultaat.
- De gemeente heeft contact opgenomen met het Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en heeft aansluiting gezocht bij bijeenkomsten over en onderzoeken naar het verdeelmodel:
  - Op 12 juni 2017 hebben het Ministerie SZW en onderzoeksbureau SEO een toelichting gegeven op de rekentool dan wel het verdeelmodel. Dit aan de hand van een onderzoeksrapport waarbij ook de gemeente Leidschendam-Voorburg één van de onderzochte gemeenten is geweest. Volgend op bovenstaande bijeenkomst heeft de gemeente contact gelegd met zowel het Ministerie als SEO en hen uitgenodigd voor een tweede bijeenkomst op 12 december 2017. Hier is verder gesproken over de gevolgen van het verdeelmodel en is de rekentool nader toegelicht. Dit als bijdrage aan een zo goed en volledig mogelijk inzicht in het vraagstuk omtrent het tekort, als ook in het cliëntenbestand. Daarnaast heeft SEO op verzoek van de gemeente een aanvullende analyse van de uitkomsten van het verdeelmodel 2018 opgeleverd. Deze analyse dient als input in de verdere aanpak van het tekort en de te treffen maatregelen.
  - Naast een bijeenkomst met het Ministerie en SEO, heeft de gemeente ook contact gezocht met de VNG. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op 5 december 2017. Hoewel de VNG geen advies heeft uitgebracht over het verdeelmodel, geeft zij wel aan een aantal aandachtspunten te zien. Deze punten zijn meegenomen in verdere discussies en hebben het inzicht in de samenstelling van het tekort vergroot.

- Ook heeft Divosa een aantal regiobijeenkomsten georganiseerd waarbij op zoek werd gegaan naar de oorzaken van de landelijke tekorten. Op 16 november 2017 was ook de gemeente Leidschendam-Voorburg hierbij aanwezig. De gemeente Rotterdam heeft hier een presentatie gegeven over de aanpak van de tekorten op de BUIG. De speerpunten uit deze aanpak hebben met name betrekking op rechtmatigheid en handhaving, inzet op en uitbreiding van deeltijdwerk, de effectiviteit van re-integratie en het verhogen van de opbrengsten uit de debiteurenaanpak. Deze speerpunten worden, voor zover nog niet van toepassing, meegenomen in de aanpak van de gemeente Leidschendam-Voorburg.
- Tot slot heeft op 7 februari 2018 een bijeenkomst met Stimulansz plaatsgevonden, waarbij gesproken is over het verdeelmodel, de gevolgen en de mogelijkheden om hierop in te spelen. Ook is gekeken naar best practices van andere gemeenten.
- De gemeente wil een zo goed mogelijk inzicht in het tekort, de oorzaken en de mogelijkheden hierop in te spelen. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van de Divosa Benchmark Werk en Inkomen. Opvallende zaken hieruit, zoals de verrekende inkomsten en het aantal ontheffingen, vormen de aanleiding voor verdiepend intern onderzoek. Naar aanleiding hiervan zijn maatregelen als de intensivering van het debiteurenbeleid getroffen (zie eerder dit onderdeel).

De interne maatregelen zijn met name gericht op het verhogen van efficiëntie en effectiviteit. Dit door zowel wijzigingen als beleid als in de organisatie. Voor alle externe maatregelen geldt dat deze gericht zijn op het inzichtelijk maken van het tekort, de onderliggende oorzaken en het terugdringen van het tekort zelf. Door een verbeterd inzicht in de samenstelling van het cliëntenbestand kan meer gerichte inzet worden gepleegd. Dit volgens de gedachte de behaalde prestaties zoveel als mogelijk te willen overtreffen om zo een maximale besparing te realiseren. Hierbij wordt rekening gehouden met belangrijke factoren als de samenstelling van het bestand en het realiseren van een hierop goed aansluitend aanbod van re-integratietrajecten.

C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen

Omschrijf in onderstaand tekstveld het beoogde effect van de genoemde aanvullende interne en externe maatregelen op de verdere reductie van het tekort. Bij B staat toegelicht wat externe maatregelen zijn.

- Geef aan hoe de maatregelen leiden tot verdere tekortreductie.
- Geef een inschatting van het gezamenlijke beoogde effect of het beoogde effect per maatregel, waarbij kwantitatief of kwalitatief inzichtelijk wordt gemaakt dat er een reductie van het tekort zal optreden.
- U hoeft geen onderscheid te maken tussen beoogd effect van interne maatregelen en beoogd effect van externe maatregelen.

Omdat een aantal maatregelen met elkaar samenhangt, zijn deze geclusterd naar gelang de aard van de maatregel. Hierbij is niet langer rekening gehouden met welke maatregel intern is en welke extern:

- Het verkrijgen van inzicht in het tekort, de kansen en mogelijkheden: omdat het tekort van de gemeente Leidschendam-Voorburg op de BUIG een bijzonder omvangrijk bedrag betreft, bleek het eerst zaak zoveel mogelijk inzicht te verkrijgen in de opbouw van het tekort, de onderliggende oorzaken en de kansen hierbinnen. Daarom zijn gesprekken gevoerd met het Ministerie SZW, de VNG, SEO, Stimulansz en Divosa. Daarnaast heeft de gemeente een aantal maatregelen getroffen om het inzicht hierin zo groot en volledig mogelijk te maken, zoals de onderzoeken die door het CBS zijn uitgevoerd naar zowel bijstandsgerechtigden als de effectiviteit van re-integratie en de aanvullende onderzoeken die volgend hierop door de

gemeente zelf zijn uitgevoerd. Ook SEO heeft op verzoek een aanvullende analyse geleverd, op maat gemaakt voor Leidschendam-Voorburg. De benchmark van Divosa is gebruikt om de resultaten van de gemeente te spiegelen aan andere gemeenten en het inzicht in het tekort te vergroten.

- Door het verkregen inzicht in het tekort en de opbouw hiervan, zoals hierboven omschreven, kunnen gericht maatregelen worden getroffen die erop gericht zijn het tekort te reduceren, te weten het nieuw op te stellen arbeidsmarktbeleid, de herinrichting van de dienstverlening van team Werk, de intensivering van de debiteurenaanpak en de hernieuwde aanpak op het gebied van handhaving.

De gemeente heeft als uitgangspunt niet alleen de in het afgelopen jaar behaalde prestaties te willen blijven realiseren maar deze ook zoveel als mogelijk te overtreffen, met een zo gericht mogelijke inzet van (financiële) middelen om zo een maximale besparing te realiseren. Op basis van de in deze aanvraag omschreven maatregelen, heeft de gemeente als doelstelling om in 2018 een besparing van 10% op de uitgaven voor de uitkeringen levensonderhoud te realiseren ten opzichte van het tekort in 2017 (ongeveer € 555.000). Hierbij geldt dat de omvang van het cliëntenbestand op 31 december 2018 minimaal gelijk dient te zijn aan dat als op 1 januari 2018, wat wil zeggen dat het bestand niet in omvang toeneemt. Omdat het bestand lijkt te stabiliseren (in 2017 een groei van gemiddeld 1,6 cliënt per maand), is de doelstelling tevens om in 2019 een daling van het bestand te realiseren van 1 tot 1,5%.

Om beide doelstellingen te kunnen behalen, wordt zoveel mogelijk uitstroom gerealiseerd en wordt instroom zoveel als mogelijk beperkt. Dit op basis van zowel de getroffen als de te treffen maatregelen. Dit blijft wel afhankelijk van exogene ontwikkelingen.

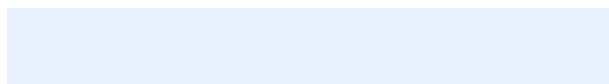
D. Ondertekening

Bij D volgt ondertekening. Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen (meer informatie hierover in de toelichting onderaan het formulier).

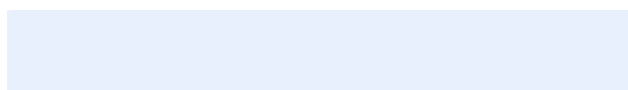
Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leidschendam-Voorburg verklaart dat het voor 15 augustus 2018 aanvullende interne en externe maatregelen heeft getroffen om te komen tot verdere tekortreductie.

Datum: 13-3-2018

De secretaris,

De burgemeester,

2. Instemming gemeenteraad

De instemming van de gemeenteraad heeft uitsluitend betrekking op de juistheid van de verklaring. De instemming heeft geen betrekking op het inhoudelijk oordeel dat de gemeenteraad eventueel over de maatregelen van het college heeft uitgesproken.

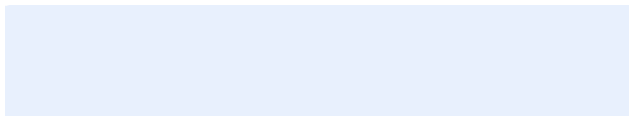
Indien in de gemeenteraad of raadscommissie gesproken is over de maatregelen van het college biedt dit formulier ruimte om een samenvatting te geven van de opvattingen van de gemeenteraad of raadscommissie, het invullen van deze opvatting is niet verplicht. De gemeenteraad dient uiterlijk voor het moment van indiening van het verzoek haar instemming te hebben gegeven, uiterlijk 15 augustus 2018.

De gemeenteraad van de gemeente Leidschendam-Voorburg stemt in met de onder 1. afgegeven verklaring door het college van deze gemeente.

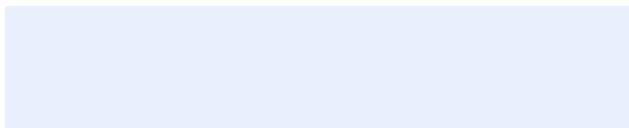
Datum: 17-4-2018

Ondertekening

De voorzitter,

De griffier,

Opvattingen gemeenteraad of raadscommissie

In het tekstveld hieronder is ruimte voor een korte samenvattende toelichting waarin wordt ingegaan op de relevante onderdelen van het verslag van de bespreking in de gemeenteraad of in de raadscommissie, indien deze opvatting expliciet aan de orde is geweest.

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Achtergrondinformatie bij dit formulier

Wettelijke basis

De voorwaarden voor een vangnetuitkering over 2017 zijn vastgesteld in 2016 (besluit van 5 oktober 2016 tot aanpassing van het Besluit Participatiewet, staatsblad 2016, 355). Bij de nadere voorbereiding van de vangnetuitkering over 2017 bleek dat een aantal regels over het vangnet in het Besluit Participatiewet (BPw) tot onduidelijkheid leidde. Dit was de aanleiding om het BPw met betrekking tot het vangnet op vier punten te verduidelijken. Het BPw wordt gewijzigd per 1/01/2018.

In het BPw is geregeld dat het college alleen via een door de minister van SZW beschikbaar gesteld aanvraagformulier een verzoek tot een vangnetuitkering kan indienen, als bedoeld in artikel 74 van de Participatiewet. De verklaring college eerste verzoek kunt u vinden in het BPw, artikel 10, eerste lid, onder d. De verklaring college bij vervolgvraag kunt u vinden in het BPw artikel 10, eerste lid, onder d, jo. artikel 10, tweede lid. In het BPw komt per 1/01/2018 te staan dat de verklaring van het college een toelichting omvat zoals gevraagd in het modelaanvraagformulier (BPw, artikel 10, onderdeel e).

Aanvraagprocedure

Een verzoek om een vangnetuitkering over 2017 dient uiterlijk op woensdag 15 augustus 2018 te zijn ontvangen door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Omdat sprake is van een fatale termijn worden verzoeken die na woensdag 15 augustus 2018 door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet worden ontvangen, niet in behandeling genomen. Het college dient het verzoek digitaal door middel van het webformulier op www.toetsingscommissievp.nl in te dienen. Na de aangegeven datum is dit webformulier niet meer beschikbaar.

De toekenning van een vangnetuitkering gebeurt uitsluitend op verzoek van het college van burgemeester en wethouders van de tekortgemeente en nadat is vastgesteld dat aan alle geldende eisen wordt voldaan. Blijkens artikel 8c, eerste lid, van de Participatiewet, kan het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering niet worden overgedragen aan het bestuur van een openbaar lichaam op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Bij het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Deze verplichting gaat verder dan het tijdelijk vangnet, waarbij het feitelijk uitvoeren van maatregelen niet vereist was. Verdere toelichting op de aanvraagprocedure en de vangnetuitkering 2017 kunt u vinden op: toetsingscommissievp.nl

Via het aanvraagformulier hoeft het college geen informatie te verstrekken over de jaarcijfers (toegekend budget, de netto uitkeringslasten en de door de accountant gerapporteerde foute of onzekere bestedingen), aangezien het ministerie –mede op basis van de SiSa-verantwoording- al over deze gegevens beschikt en zij de toetsingscommissie daarover zal informeren.

Ondersteuning Divosa

Divosa, de vereniging van leidinggevenden in het Sociaal Domein, wil in het najaar van 2017 regionale bijeenkomsten organiseren waarbij wordt ingegaan op: het analyseren van oorzaken en omvang van een tekort, maatregelen om een tekort te reduceren en de beoogde effecten daarvan.

ⁱ www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2016/10/19/tool-verdeelmodel-bijstandsbudgetten-2017

ⁱⁱ www.divosa.nl/diensten/divosa-benchmark